

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

==== Izpitna pola 1 ====

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Sreda, 24. avgust 2016

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1

1. Razpravljalni esej

Ženske v nesrečnih zakonih

A) Vsebina (do 30 točk)

V eseju je kandidat skušal:

Točke	Primer
do 6 + do 9	♦ A pojasniti, kaj je botrovalo sklenitvi njihovih zakonskih zvez in kako ter kdaj so spoznale, da v zakonu niso srečne; za pojasnilo, kaj je botrovalo sklenitvi njihovih zakonskih zvez in kako ter kdaj so spoznale, da v zakonu niso srečne, npr.: Elica je bila v času, ko je spoznala Ivana, stara že blizu triindvajset let, kar je v vaškem okolju, v katerem je živel, pomenilo, da skoraj nima več možnosti za poroko. Izhajala je iz revne družine, brez moške zaščite in finančne trdnosti. Motilo jo je materino nestrpno pričakovanje, da bi si našla moža, vendar se je tudi sama zavedala, da je za deklo edina možna pot v boljše življenje poroka. Vaške fante je doživljala kot neotesane in vsiljive ter skrivaj hrepenela po drugačnem življenju. Ko vstopi v njeno življenje Ivan, jo očara, da je tako drugačen od vaških mladeničev. Njegovo potrpežljivo dvorjenje je zelo všeč dekletovi materi in tudi Elici. Prepričana je, da se z Ivanom iskreno ljubi. V zakon vstopi vdana v skupno usodo, ki jima je z Ivanom usojena, hkrati pa tudi prepričana, da bo tako ušla golemu in blatnemu življenju v ozkem vaškem okolju. Še preden pa z obema nogama vstopi v zakonsko življenje, se zave, da vse pomembne odločitve sprejema Ivan in se pri tem ne ozira na njeno mnenje, da je zelo gospodovalec in da njegovo bogastvo nima poštenega izvora. Razočarana je, ko spozna, da se njuni pogledi na to, kaj je v življenju pomembno, zelo razlikujejo. Pretrese jo, ko ugotovi, da se je Ivan poročil z njo predvsem zaradi želje po potomcu, in ne dvomi, da je prav on zakrivil smrt svoje zakonite žene, ki mu ni mogla dati otroka. Vsa ta spoznanja postopoma prebudijo v Elici zavedanje, da je v zakonu ujeta in nesrečna. Dokončno mejo mednju postavi Ivan s svojim surovim obnašanjem, ko jo odvede iz kavarne, kjer se poslavlja od nesrečnega glasbenika Simona. Ana izhaja iz zelo ugledne aristokratske družine, vendar sta z bratom očitno siroti, saj sta odraščala pri teti. Ta Ano seznanila z uglednim, a precej starejšim gubernatorjem, ki si je svoj visok družbeni položaj zagotovil predvsem s pridnostjo in častihlepnostjo, saj je bilo družinskega imetja po pokojnih starših zelo malo. Ko Anina teta uglednega uradnika postavi pred dejstvo, da se mora z Ano poročiti, saj je deklo kompromitirala, je Karenin v hudih dvomih, a deklo vseeno zasubi in ji v zakonu nakloni vso ljubezen, kolikor je bil zmožen. O Aninih čustvih do Karenina pred poroko in po njej ne zvejo prav veliko. Zdi pa se, da je v zakonu zadovoljna in samozavestna, saj Dolly, materi številnih otrok, zatrdi, da življenje pozna mnogo bolje kot ona. Anino zakonsko življenje teče po ustaljenem ritmu, zakon z uglednim in s premožnim Kareninom ji omogoča razkošno življenje in ugledno mesto v visoki družbi. Mož Ani zaupa in je prepričan, da se nima pravice vmešavati v njen duševni svet. Zdi se, da je Ana zadovoljna in da možu zaupa ter ga ceni. Šele po srečanju z Vronskim jo začenejo motiti moževi telesni značilnosti, njegova štrleča ušesa, pokajoči členki, piskajoči glas in žilnate roke. Kasneje jo mož začne navdajati s studom, Ana ugotovi, da je bila v zakonu z njim ves čas nesrečna. Dolly in Stiva sta se poročila iz globoke, obojestranske ljubezni. Dolly izhaja iz zelo ugledne stare plemiške družine Ščerbatskih, ki ceni izobrazbo, čast in družinske vrednote, njene starše pa povezuje globoka vdanost ter zanesljiva in dobrohotna skrb očeta za družino; take vrednote želi mlada nevesta tudi v svoji novi družini. V zakon prinese znatno imetje, Oblonski pa ima ugledno in dobro plačano službo, ki mu jo je priskrbel njegov svak Karenin. Po nekaj letih zakona je ljubezen med zakoncema le še enostranska. Dolly moža še vedno ljubi, Oblonski pa svojo ženo ceni zgolj kot

	mater svojih številnih otrok. Ker je njena lepota zaradi številnih porodov izginila, ga ne privlači več. Ženo vara, kar se mu zdi njegova sveta pravica, prepričan je celo, da mu žena tega ne bi smela zameriti. Dolly pa spoznanje, da jo je mož prevaral z vzgojiteljico njunih otrok, na vso moč pretrese in v domu Oblonskih se življenje postavi na glavo. Nesreče, ki se je zgrnila nad družino, ne čutita le zakonca, ampak tudi otroci in služinčad;
do 8 (do 6) (do 4)	♦ B primerjati, kako iščejo izhod iz zakonskih težav; za primerjavo, kako iščejo izhod iz zakonskih težav, npr.: Elica si dolgo ne želi priznati, da v zakonu ni srečna, a do Ivana čuti čedalje hujši hlad in njeno hrepenenje po drugačnem življenju je vse močnejše. Vse pogosteje prosi Ivanovega hlevarja, da ji pripoveduje o brezkončnih prostranstvih sveta, sama pa se možu umika tako, da samotna jezdi po panonski ravnici, kot da bi jo vabilo nekaj nedosegljivega. Po najdbi trupla nesrečne Ivanove žene se Elica čedalje teže sooča z vsakim novim jutrom. Življenjsko radost vidi le še v ljubezni do sina. Bližino, kakršne ni več čutila od otroških let, začuti do Julianovega in kasneje tudi svojega stražarja Andija. Občutek bližine med njima postopoma preraste v ljubezen, ki jo Elica doživlja kot čudež, saj do njega čuti tako duhovno kot erotično bližino. Elico pri Ivanu zadržuje le še materinstvo, žena mu več noče biti. Do končne odločitve ji pomaga Ivanov surov obračun z njenim ljubimcem. Z Andijem odide v neznano, otroka pa prepusti možu, saj ga ne želi izpostavljati negotovi usodi. Kljub temu da Ivana ne ljubi več, ve, kako veliko pomeni Julian očetu, in ga tudi zato pusti pri njem. Ana pa se začne odmikati od Karenina šele, ko se zaljubi v Vronskega. Svojih zakonskih težav ne zna razrešiti tako odločno kot Elica, ki se z Andijem poda negotovi usodi naproti in pri tem niti ne pomisli na to, kako bo to sprejelo soboško meščansko okolje. Ana čuti neustavljivo privlačnost do ljubimca, a hkrati dolžnost do moža. Svojo strast do Vronskega želi potlačiti, a ji to ne uspe. Pred možem se počuti krivo in morda prav zato čuti do njega čedalje hujši gnus. Ani v nasprotju z Elico veliko pomeni položaj v visoki družbi in se mu ne želi odreči, hkrati pa ni zmožna hinavščine, ki jo ta družba od nje pričakuje. Spopad med svojo vestjo in željami srca lahko razreši le v sanjah, tako da je žena obeh Aleksejev – Vronskega in Karenina. Tudi ko moža končno zapusti in se pogumno sooči z izključenostjo iz visoke družbe, svojih zakonskih težav ne zmore razrešiti, saj ostaja razpeta med ljubeznijo do sina in do ljubimca, od katerega zahteva popolno predanost, ki ji je Vronski ne zmore dati. Ana se tako znajde v popolnoma praznem prostoru, od koder pobegne v smrt, ne da bi razrešila svoje zakonske probleme. S težavami v zakonu se mora soočiti tudi Dolly, ko spozna, da jo mož vara. Ker nosi v sebi ideal varnega in srečnega družinskega ognjišča, jo možev zakonolom popolnoma pretrese in zbega. Že pogled na moža jo navdaja z odporom, a zaveda se, da ga kljub vsemu še vedno ljubi. S Stivom se hudo spre in ga želi zapustiti ter se vrniti k staršem, vendar se zaveda, da bi tako še poslabšala položaj njunih otrok, a tudi ljubezni do moža ni zmožna zatreti. Ana jo tako brez večjih težav prepriča, da možu odpusti, čeprav se Dolly zaveda, kakšna bo njena prihodnost z njim. Elica razreši zakonske težave tako, da pred Ivanom zbeži, Ana zapusti Karenina, a s tem zakonskih težav ne razreši, Dolly pa v zakonu sicer vztraja, vendar kljub spravi zakonski odnosi postajajo vse bolj ponižujoči; čedni in ljubeznivi, predvsem pa lahkoživi Oblonski je čedalje manj doma, razprodaja ženino posest, denarja je v številni družini vse manj, Dolly pa od sebe odganja slutnje, da jo mož spet vara, ker se boji novega trpljenja zaradi ljubosumja. Vsaka od treh žena se razreševanja zakonskih težav torej loti po svoje, vendar vse tri pri tem pokažejo veliko poguma, Elica brez omahovanja odide negotovi prihodnosti naproti, Ana se pogumno zoperstavi hinavščini visoke petrograjske družbe, vendar izgubi bitko z lastnimi čustvi, Dolly pa žrtvuje svoja lastna čustva, da ohrani družino; za primerjavo samo dveh žensk; samo za predstavitev iskanja rešitve pri vseh treh ženskah brez primerjave;

do 3 + do 4	♦ C predstaviti dogajanje, ko Dolly najgloblje analizira svoje življenje in ga primerja z Aninim, ter komentirati Dollyjino spoznanje, da je kljub nesrečnemu zakonu njeno življenje pravzaprav srečno; za predstavitev dogajanja, ko Dolly najgloblje analizira svoje življenje in ga primerja z Aninim, ter za komentar Dollyjinega spoznanja, da je kljub nesrečnemu zakonu njeno življenje pravzaprav srečno, npr.: Dolly se odloči obiskati Ano na posestvu Vronskega, da bi ji pokazala, da jo ima še vedno rada in da je zaradi njenega javnega življenja z ljubimcem ni izločila iz svojega življenja tako kakor petrograjska visoka družba. Dolly Aninega življenja sicer ne odobrava, a jo ima rada tako, kot je, ne pa take, kakršno bi si želela sama, zato je trdna v svoji odločitvi, da jo bo obiskala, čeprav ve, da bo s tem užalila svojo sestro Kitty in vznejevoljila njenega moža, čigar gostoljubje uživa. Na pot se odpravi z Levinovimi težaškimi jezdni konji. Pot traja več ur, tako se v brezdelju, ki ga ni vajena, sooči s svojim življenjem. Njene misli tavajo od številnih težav, ki jih doživlja v vsakdanjem življenju, do razmišljanja o zadnjih petnajstih letih svojega življenja, polnega skrbi in naporov ter hrepenenja po ljubezni in občudovanju. Zave se, da je v tem hrepenenju podobna Ani in da je torej ne more obsojati. Misli ji zaplavajo tudi v prihodnost, zave se, da bo morala otroke vzgojiti sama, saj se na moža, ki ga ne spoštuje več, a ga še vedno ljubi, ne more opreti. Anino življenje na Vozdviženskem je prikazano kot popolno nasprotje Dollyjinemu. Dolly mora zaradi Stivove neodgovornosti varčevati na vsakem koraku, njena obleka je revna, konjska vprega, ki ji jo je posodil Levin, je videti ob imenitnih konjih Vronskega popolnoma neprimerna. Ano obdaja razkošje, večkrat na dan se preoblači, zabava se z ježo in tenisom, kar je za Dolly, ki je ves dan zaposlena z gospodinjstvom, nenaravno vedenje odraslih, ki se gredo otroško igro brez otrok. Najbolj pa bije v oči razlika med suhim in izmučenim Dollyjinim obrazom in Anino lepoto, ki je v polnem razcvetu. Obiskovalka se zaradi svoje revne pojave počuti nelagodno, vendar kmalu ugotovi, da za vse na posestvu, tudi za gospodinjstvo, skrbi Vronski, Ana pa je pravzaprav le gostja. Pretrese jo, ko spozna, kako površen odnos ima Ana do hčerke, začuti pa tudi skrito napetost v odnosih med ljubimcema. Ana svakinji pove, da je v svojem položaju zaslužnjena in je od Vronskega bolj odvisna, kot je bila prej od moža, zato mora na vsak način ohraniti njegovo ljubezen, to pa lahko stori le z lepoto in živahnim ter veselim življenjem, da se ljubimcu ne bi zahotelo česa novega. Bistroumna in plemenita Dolly se zave, kako zelo nesrečna je Ana, kljub vsemu razkošju, v katerem živi. Ob tem ugotovi, da je njeno življenje pravzaprav srečno ...
Skupaj	30

B) Jezik (do 20 točk)

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
najmanj 700	do 8	do 6	do 6

Navedena merila za ocenjevanje veljajo samo za besedila v predpisanem obsegu.

Če pri *Vsebini* ali *Jeziku* kandidat ne doseže nobene točke, se celotna naloga oceni z 0 točkami.

Prazna stran

2. Razlagalni/interpretativni esej

Feri Lainšček: Ločil bom peno od valov (odlomek)

Feri Lainšček: Ločil bom peno od valov. Ljubljana: Študentska založba, 2010. 56–59.

A) Vsebina (do 30 točk)

V eseju je kandidat skušal:

Točke	Primer
do 2 + do 2 + do 8	♦ A predstaviti dogajalna prostora v odlomku ter primerjati Eličino in Ivanovo doživljanje okolja, v katerem sta se znašla; za predstavitev dogajalnih prostorov v odlomku ter za primerjavo Eličinega in Ivanovega doživljanja okolja, v katerem sta se znašla, npr.: Ivan in Elica sta Soboto obiskala na deževen in temačen dan, ko je bila Glavna ulica tako blatna, da se po njej nista mogla zapeljati s kolesljem. Tudi druge potke so bile poplavljenе, mesto je delovalo pusto in negibno ter je bilo videti »kot velika dremava vas«. Vstopila sta v kavarno novega hotela Dobray, kjer pa je vrvelo od življenja. Tam so se zbrali bogati trgovci, veleposestniki, uradniki in drugi veljavni meščani, pa tudi popotniki in študentje ter celo soboške dame, ki so si lahko privoščile popoldanski klepet, saj jih je doma nadomeščala služinčad. Ivan in Elica okolje, v katerem sta se znašla, doživljata zelo različno. Eličino doživljanje izhaja iz prvega vtisa o notranjosti kavarne in je prežeto s strahospoštovanjem do neznanega prostora ter z občutkom lastne manjvrednosti. Za mlado in neizkušeno dekle je okolje novo in tuje. Zdi se ji, da je s svojo preprosto krojeno obleko in s slabimi čevlji preveč opazna; skrbi jo, da bo z nerodnim obnašanjem dokazala, da ne sodi v gosposko kavarno. Strah jo je, čuti se nesvobodno in utesnjeno, saj želi čim prej oditi. Počuti se nelagodno, saj se usede na rob oblazinjenega stola in se ne upa dotakniti naslonjala. Na okolje, v katerem je, malo pozabi šele potem, ko jo Ivan zaplete v pogovor o njuni prihodnosti v mestu. Ivan se zaveda, da je v mestu prišlek, ki se bo šele moral uveljaviti, vendar ga novega okolja za razliko od Elice ni strah. V kavarni kljub njenemu nelagodju naroči vino za oba. Do mestne gospode ne čuti strahospoštovanja kot Elica, saj se zaveda, da denar odpira vsa vrata. Govori ji o »bolehnih razmerjih« med meščani, vendar pa je ob tem govorjenju previden. Svojih besed namreč ne izgovarja glasno, ampak jih šepeta, saj si ne želi, da bi kdo slišal, kaj si resnično misli o meščanih v tem panonskem mestecu, ki si ga je izbral za svoj družbeni vzpon. Prepričan je, da njihovo gospostvo temelji predvsem na zunanjem videzu in je sestavljeno iz lepih oblek, ki se jih da kupiti, ter finih besed, ki se jih da naučiti. Ivan se torej na okolje ne odziva neposredno in čustveno kakor Elica, ampak mu gosposki prostor nudi primerno izhodišče za pogovor z nevesto o tem, kako je ustvarjen uglajeni meščanski videz in kako si bosta pridobila primeren položaj med meščani; (do 4) samo za predstavitev doživljanja obeh brez primerjave;
do 6 + do 6	♦ B predstaviti, kako se med pogovorom z Ivanom spreminja Eličino razpoloženje, in ponazoriti, s katerimi jezikovnimi in slogovnimi sredstvi je njeno razpoloženje prikazano; za predstavitev, kako se med pogovorom spreminja Eličino razpoloženje, in za ponazoritev njenega razpoloženja z jezikovnimi in s slogovnimi sredstvi, npr.: Eličino razpoloženje na začetku odlomka zaznamujeta strah in nelagodje zaradi tujega okolja, kar je slikovito prikazano z razvejano primero, da se v kavarni počuti »kot siva miška, ki je na nepravem mestu prilezla iz luknje, zdaj pa v stiski ne najde poti nazaj«. Med pogovorom z Ivanom se njen strah najprej stopnjuje, kasneje pa se njeno razpoloženje spremeni. Ko ji Ivan pove, da morata počakati v kavarni, ker sta kasneje dogovorjena s krojačem, se ona najprej še bolj prestraši, saj si očitno ne želi novih opravkov v mestu. To je poudarjeno z ekspresivnim glagolom »stisniti« v spremnem stavku ob njenem vprašanju, zakaj morata h krojaču (»jo je samo še bolj stisnilo«). Vendar jo Ivan preseneti: krojač ji bo vzel mero za obleko. Elica po tem obide pristno veselje, kar je poudarjeno z ljudsko primero, da se je njen obraz »smejal kakor Cigan belemu kruhu«. Po pogovoru o oblekah se počuti

	blizu Ivanu, saj se oprime njegove dlani, ki ji jo je ponudil čez mizo. Moškega, ki je z njo, čuti kot tistega, ki ji bo izpolnil sanje, kar je še poudarjeno s stopnjevanjem: njegova dlan »ni bila več le rešilna bilka, ampak roka, ki je razprta in darežljiva ponujala«. Po trenutku veselja obide Elico dvom, saj ni tako kot Ivan prepričana, da se bo zlahka prelevila v gospo. Postane resna in zaskrbljena. Zdi se, kakor da bi hotela Ivana opozoriti na svoje revno kmečko poreklo oziroma ga spomniti, od kod prihaja, da mu ne bi bilo kasneje žal, da jo je vzel za ženo. Elica neizprosno izreče resnico o sebi, kar je najprej predstavljeno s prisposodbo, da je bila »doslej bos« (tj. revna) in da novi »šolni« (tj. zunanji videz) še ne bodo naredili iz nje gospe, in potem še poudarjeno s preprosto, vendar slikovito primero, da so bile njene besede »težke kot kamni«. Eličino stisko skuša Ivan pregnati z razkritjem svojega načrta, da namerava v Soboti zanj kupiti hišo. Vendar to Elice vsaj prvi hip ne razveseli, ampak jo prestraši. Na koncu odlomka se torej počuti enako prestrašeno in negotovo kot na začetku, čeprav je med pogovorom Ivanu že uspelo njeno razpoloženje spremeniti;
do 2 + do 4	♦ C označiti Eličin in Ivanov medsebojni odnos v odlomku in presoditi, ali ta odnos že napoveduje usodo njenega zakona; za oznako Eličinega in Ivanovega medsebojnega odnosa in za presojo , ali ta odnos že napoveduje usodo njenega zakona.
Skupaj	30

B) Jezik (do 20 točk)

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
najmanj 700	do 8	do 6	do 6

Navedena merila za ocenjevanje veljajo samo za besedila v predpisanem obsegu.

Če pri *Vsebini* ali *Jeziku* kandidat ne doseže nobene točke, se celotna naloga oceni z 0 točkami.

Opozorilo!

- Ocenjevanje nalog z **manj kot 600 besedami**:
 - Vsebina*: točke so dodane po točkovniku.
 - Jezik*: število možnih točk za jezikovno pravilnost, slog in zgradbo se ustrezno zniža, in sicer:

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
600–450	do 6	do 5	do 5
449–300	do 4	do 4	do 4
299–150	do 2	do 2	1
pod 150	1	1	0

Če pri *Vsebini* ali *Jeziku* kandidat ne doseže nobene točke, se celotna naloga oceni z 0 točkami.

- Sklanjatev imen:
Andi, Andija
Julian, Juliana (zapis Julijan je pravopisna napaka)
Jenö, Jenöja/Jena (zapis Jenö je pravopisna napaka)
Spransky, Spranskega/Spranskyja
- V eseju upoštevamo vse oblike zapisov lastnih imen, skladno z različnimi prevodi in izdajami romana Ana Karenina v slovenščini.